

xius, ut etiam Italis *pietra Naxia* nominatur. Qui uero *λίθος γεώδης* Græcè, lapis *Geodes* Latine, *pietra Geode* Italicè dicitur.

Nomina.

Τῆ πάσα. **TERRA OMNIS.** CAP. CXXVII.

OMNIS terra, ad medendi usum recepta, summam & primam uim habet refrigerandi, meatúsque obducendi, occludendiq;: sed specie distat, cum alia adiunētis quibusdam ad alia fit utilis.

Τῆ ἐρετρία. **TERRA ERETRIA.** CAP. CXXVIII.

ERETRIADES duæ sunt, una uehementer alba est, altera cinericia. Optima habetur ad cinereum colorem uergens, perquam mollis: quæ si per æramenta tractim ducatur, lineam uiolaceam refert. Lauatur, ut cerussa, aut hunc in modum. Teritur seorsum, & cum aqua, & ubi pessum ierit, humor leuiter excolatur: siccata solibus, iterum teritur interdiu, adiecta aqua, ut uespere confidat: antelucanis colo excernitur, & demum in sole trita, si fieri potest, digeritur in pastillos. Quod si tosta desideretur, pastilli magnitudine ciceris in fictile perforatum conijciuntur, oreque uasis diligenter obturato, supra carbones candentes continenter solibus perflantur: ubi uero cinis in fauillas se conuertit, aut aereum colorem contraxit, exempti reconduntur. Vim habet adstringentem, & refrigeratorem, leuiter mollientem: caua explet, & sanguinolenta conglutinat.

Τῆ σαμία. **TERRA SAMIA.** CAP. CXXIX.

SAMIA præfertur candida, leuis, tangenti linguæ glutinis modo adhærescens, mollis, succosa, friabilis: cuiusmodi est, quam aliqui *collyrion* uocant. Duæ enim species eius: unam antè diximus; altera auster appellatur, crustacea, & cotis modo prædensa. Vritur, ac lauatur, ut eretria, uimque consimilem habet. Sanguinis reiectiones sistit: scæminis fluxione uulvæ laborantibus, cum flore syluestris punicæ datur. Testium, & mammarum inflammationes, illita ex rosaceo, & aqua, refrigerat: sudores arceat. contra serpentium morsus, & uenena pota ex aqua auxiliatur.

Λίθος σαμίου. **LAPIS SAMIUS.** CAP. CXXX.

SAMIUS lapis in Samia terra inuenitur, quo aurifices utuntur poliendo auro, ut resplendeat. Probatur candore, & duritia. Vis ei adstrictoria, & refrigerans. prodest stomachicis potus. sensus hebetat: uerum ad fluxiones oculorum, & ulcera, cum lacte efficax est. Partus, ut tradunt, adligatus accelerat, & conceptus iceminarum custodit.

TERRA, quam *Samiam* uocant, an ex Samo deferatur in Italiam, non equidem ausim affirmare: tamen si hæc usum in medicina maximum præstiterit Galeni tempore, qui ea, quæ auster appellatur, tanquam præstantiore semper usus est: huic tamen Dioscoridi præfertur illa, quam aliqui *collyrion* uocant. Sunt qui putent *Samium astra* illum esse lapidem, quem *seplaste Talchum* nominant. Sed ij, meo quidem iudicio, hallucinantur. quandoquidem *Talchus* linguæ contactu nunquam glutinis modo adhæret, attritu contumax est, nec cotis instar prædurus uisitur. Adde quod *Talchus* non sit crustosus, sed squamosus, translucidus, ut uirum, ac leuis: & quod non nisi magno labore, & diutino igne comburi possit: nec id quidem per se fieri potest, nisi quibusdam admixtis. quod tamen *Samio astra* non euenit, utpote qui facile, teste Dioscoride, eretriae terræ modo comburatur. Ad hæc sciant medici *Talchum* ebibitum strangulare, non secus ac *gypsum*: cum tamen *Samius astra* perinde atq; Lemnia terra, contra uenena, & uenenosorum serpentium ictus maxime auxiliatur, & ut illa labijs & linguæ inhæreat. Id quod aliquando animum traxit ad credendum, eam terram uel *Samiam*, uel *Samie* similem esse, quam magnificiunt circulatores, qui serpentes circumferunt, à *Melita* insula allatam: quamque uulgo uocant *Pietra di san Paolo*. Siquidem hæc colore candida spectatur, linguæ tangenti pertinaciter adhærescit, mollis est, & succosa, facileq; friabilis: & aduersus uenena, & serpentium ictus Lemniæ uicem explet. Cæterum neq; illud ausim asserere, quod lapis *Samius* uocatus ad nos conuehant mercatores, quo aurifices aurum, & argentum antiquitus poliebant: eisi hunc quoque in Germania reperiri scribat Agricola. Terra *Samia* sic Latinis, atque Italis, ut *τῆ σαμία* Græcis appellatur. Lapis uero *λίθος σαμίου* Græcè, *Lapis Samius* Latine, & *pietra Samia* Italicè nominatur.

Terræ Samiæ consider.

Nomina.

Τῆ χία. **TERRA CHIA.** CAP. CXXXI.

CHIA eligi debet candida, uergens ad cinereum, *Samia* similis. Est autem crustosa, albaque, sed fictitijs formis differens. Vis eadem, quæ & *Samia*. extendit faciem, & erugat, atque splendidam reddit: colorem in facie, & corpore toto commendat. in balneis pro nitro deterget.

Γῆ

Τῆ σελινοῦσία. TERRA SELINVSIA.

CAP. CXXXII.

E A D E M præstat Selinusia, maximè laudatur, quæ uehementer resplendet, candida, friabilis, & humore dilui celerrima.

Τῆ κιμαλία. TERRA CIMOLIA.

CAP. CXXXIII.

CIMOLIAE duo genera, candida, & ad purpureum inclinans. Optima existimatur, quæ in natam habet pinguitudinem, tactuque frigida sentitur. Vtraque aceto diluta, parotidas, & alia tulerbercula discutit. Ambusta igni, si statim cimolia oblinantur, pustulas non sentient: testium duritias, & totius corporis collectiones cohibet: igni sacro imponitur. In summa, utraque multum in medicina commendatur, si incorruptæ originis, nec spuria assumatur.

Τῆ πνιγίτις. TERRA PNIGITIS.

CAP. CXXXIII.

QVÆ pnigitis dicitur, colore ferè eretriæ similis est, grandioribus tantum glebis: manum si quis admoueat, refrigerabit: tactu linguæ usque adeo glutinosa, ut pensilis hæreat. Cui effectus idem, qui cimoliæ, paulò tamen infirmior. Hanc aliqui pro eretriade uendunt.

Ὅσρακα τῶν ἰπνῶν. TESTÆ FORNACEÆ.

CAP. CXXXV.

FORNACEÆ testæ uehementer tostæ, crustas ulceribus obducunt: quare pruriginis, & pularum eruptionibus, medentur. Podagricis profunt: strumas discutunt, cerato exemptæ.

Τῆ ἐκ τῶν καμίνων. TERRA FORNACVM.

CAP. CXXXVI.

FORNACVM terra, quæ retorrída fuluescit, eiusdem cum testa effectus.

Τῆ μελία. TERRA MELIA.

CAP. CXXXVII.

MELIA colore cineream eritream imitatur, aspera tactu: ea digitis friata, de rasi pumicis modo crepitat. Vim habet aluminosam, sed remissiusculam, id quod gustu deprehenditur: modicè linguam siccatur: purum corpus reddit, & colorem commendat: pilos extenuat: vitiligines, & lepras abstergit. Pictoribus usum præbet, ut colores diutius perennent. Emplastris uiridibus, quæ chloræ dicuntur, efficaciter inferitur. Ex omni melia terra, & omni alia in uniuersum, eligi debet recens, mollis, non lapidosa, friabilis, quæ cum humorem attigerit, facillè resoluitur.

Nomina. QVANVIS terra Eretria, Chia, Selinusia, Cimolia, Pnigitis, & Melia antiquis notissima fuerint, & in usu medico frequentissima, ut author est Galenus; tamen ab his, qui nos præcesserunt, adeo neglectas fuisse constat, ut nulla amplius, quod sciam, ad nos adferatur. Quamobrem non operæ pretium duxi, ut in singulis moram traheremus, ac de earum historia & uiribus latius differemus. Quæ terra γῆ χία, σελινοῦσία, κιμαλία, πνιγίτις, μελία Græcis, Latinis, terra Chia, Selinusia, Cimolia, Pnigitis, Melia: Italis, terra Chia, Selinusia, Cimolia, Pnigite, Melia uocantur: Arabibus uerò terra Cimolia Teri chinolea, seu Thin chimulia: Pnigitis, Teri hanem.

Τῆ ἀμπελίτις. TERRA AMPELITIS.

CAP. CXXXVIII.

EX AMPELITIDE terra, quæ pharmacitis nomine in Seleucia Syriæ nascitur, laudatur in primis nigra, piceæ longos carbones referens, modicè assulosa, æquabili splendore, quæ detrita, accepto oleo, statim eliquescit. Vitiosa censetur candida, & cinerea, quæ in liquorem non resoluitur. Vim dissipandi, & refrigerandi habet. ad calliblephara additur, tingendis capillis idonea. Vfus eius ad illinendas uites, sub germinationis tempus, utpote cum innascentes uermiculos enecet.

Ampelididis
terræ confid.

AMPELITIS, ut author est Galenus libro nono simplicium medicamentorum, hoc sibi nomen iure uendicauit, quod antiquis in frequenti haberetur usu, ad præseruandas ab erucis uitium gemmas prima earum germinatione, quemadmodum nos uisco circumlito nostras tuemur in Hetruria. Pharmacitis uerò dicitur, quod medicamentoſa maximè sit. Siquidem non modò uermiculos ad uites ascendere inbibet; sed etiam eos interficit. Hæc usque adeo bitumine referta est, ut Plinius, & Posidonius, bitumini similem ipsam fecerint. Cuius experimentum est, si facillè in olea imposita, liqueſcat. Quamobrem credere nonnulli Ampelitim terram crustosum illum fuisse lapidem, quem scribit Galenus se inuenisse in Lyciæ litoribus, & in Cæle Syria, qui in ignem coniectus leuiusculam edebat flammam. Hoc argumèto nixi, quod idem scripserit se reperisse lapidè illum in quodam colle omni ferè ex parte circumdato ab Asphaltite

sphaltite lacu, quem Sodomeum uocant: ex quo bitumen in ipsam labitur lacum. Quapropter non desunt, qui dicant, Galenum haudquaquam nouisse, eos lapides nil aliud esse, quam terram ampelitim, quæ cum piccum referat carbonem, ut Dioscorides ipse testatur, non mirum, si potius lapidis, quam terræ speciem præ se ferat. Non ab re itaque erodendum fuerit, Ampelitim terram non admodum à Gagate lapide differre. quippe quod utraq; ex terra & bitumine suam traxerint originem. Ampelitis nuperrime è Carniola, ubi foditur, ad me allata est, nullis reclamantibus notis. Hæc, quæ γῆ ἀμπελίτις Græcis, Latinis terrâ Ampelitis appellatur: Arabibus, Thin alcharin: Italis, Terra ampelite.

Nomina.

Ἀσβόλη ζωγραφικὴ. FVLIGO PICTORIA. CAP. CXXXIX.

FVLIGO, qua pictores vtuntur, ex uitrarijs officinis colligi solet: siquidem ei palmâ tribuitur. Vis ei ad adstringendum, & erodendum efficax. fracta, cum rosaceo cerato ad cicatricem perducit.

Μέλαν γραφικόν. ATRAMENTVM LIBRARIVM. CAP. CXL.

ATRAMENTVM, quo scribimus, fuliginè è tedis coacta colligitur. In singulas libras gummis, ternæ fuliginis uncia adijciuntur. Fit etiam è resinarum, & pictoria fuligine, de qua paulò antè diximus. Assumitur autem fuliginis mina, gummi sesquilibra, glutinis taurini, atramenti sutorij, singulorum fescuncia. Additur conuenienter erodentibus medicamentis. ambustis, ex aqua commodè crassius illinitur, sed non antè soluatur, quam cicatricem induxerit: sanatis siquidem ulceribus, sua sponte decedit. Cæterùm habes, amicissime Aree, serè quæ tradenda duximus pro operis modo, quem destinaueramus, & materiæ, auxiliiorumque medicinalium copia.

DE FVLIGINE pictoria, atque etiam de Atramento librario latius & apertius à Dioscoride scriptum est, quam ut de his plura nobis supersint dicenda, uel declaranda. Quare iam unâ cum auctore nostro, huic quinto libro finem imponamus. atque insuper DEO, cui omnia, quæ à nobis fiunt, aut dicuntur, accepta ferre par est, immensus agamus gratias. Ea fuligo, quæ ἀσβόλη ζωγραφικὴ Græcè, Latine Fuligo pictoria dicitur, quemadmodum Italis Fuligine de pittori. Quod uerò μέλαν γραφικόν Græci, Latini Atramentum librarium, Itali Atramento librario, aut Inchiostro nominant.

Nomina.

LIBRI QVINTI FINIS.